

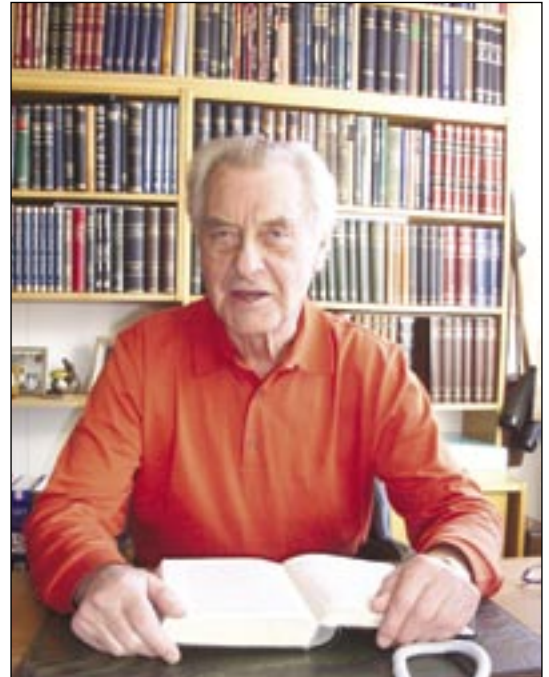
Blindur er bóklaus maður

MÉR HEFIR ALLTAF þótt gaman að lesa. Líklega hefi ég nýlega verið orðinn læs, er ég fékk Bombí Bitt eftir Frithiof Nilson Piraten í þýðingu Helga Hjörvar í jólagjöf. Á þessum árum var sá góði siður enn við lýði að ljós var látið loga alla jólanóttina. Ég lauk við bókina um nóttina. Ekki þótti þetta kristilegt athæfi, en var látið kyrrt liggja.

Á námsárum mínum var nauðsynlegt að kunna einhver skil á Laxness og Hemingway. Því miður þóttu mér þeir félagar og ýmsir aðrir mun skemmtilegri en námsbækurnar. Þetta olli mér nokkrum erfiðleikum síðar. Mér fannst ég vera að svíkjust um ef ég las annað en námsbækur. Enn verra reyndist þetta eftir að ég lenti í þeim hremmingum að kenna læknanemum.

Engum kennara fellur það í geð að standa á gati fyrir framan nemendur sína. Vissulega kom það fyrir mig, en olli ekki teljandi sálarkvölum. Nú er mér ljóst að ég var heppinn ella hefði ég forpökast miklu fyrr. Kennsla veitir aðhald. En ég hét mér því að þegar kæmi að starfslokum skyldi ég lesa og lesa mikið og þá helst þær heimsbókmenntir er mér væru lítt kunnar. Undanfarin ár hefi ég dundað mér við þetta og mun halda því áfram, af nógu er að taka. Ég byrjaði reyndar á Cervantes, síðan komu Shakespeare, Fjodor Dostojevski, Leo Tolstoj, Thomas Mann, Steinbeck og margir fleiri. Ég mundi ráðleggja öllum sem fara að sjá leikrit að lesa þau fyrst heima hjá sér. Að lesa Hinrik IV og sjá hann síðan á sviði er upplifun. Ekki þarf að kynna þýðingar Helga Hálfðanarsonar á leikritum Shakespeares. Einar Bragi hefir og þýtt og gefið út leikrit Strindbergs og Ibsens.

Það er merkilegt að enn í dag hafa menn gaman af að lesa skáldverk frá Rússlandi er gerast á 19. öld. Ekki ætla ég mér þá dul að gera upp á milli þessara ágætu höfunda, en ofarlega set ég East of Eden eftir Steinbeck og Buddenbrooks eftir Thomas Mann. En nú er sá ónefndur er harðastur var undir tönn, en það er auðvitað James Joyce og bók hans Ódyseifur. Hún verkar á nútímamenn eins og Fjallið Eina segir Halldór Laxness. Hann telur hana einnig gnæfa yfir umhverfið eins og fjallið Keili. Ef menn þykjast vera að grauta eitthvað í bókmenntum verður ekki hjá því komist að glíma við Joyce. Það er vissulega mikið afrek hjá Sigurði A. Magnússyni að snara þessu verki á íslensku. Ekki er ég dómbær ágæti þýðingar hans. Ég ætla mér við tækifæri að þæla í gegnum Ulysses

Hrafnkell á heimili sínu í Garðabæ og fyrir framan hann er auðvitað Sturlunga.

á frummálinu og hafa þýðingu SAM við hendina. Mig minnir að lýsingin á Molly Bloom sé um 50 síður og líklega aðeins eitt greinarmerki á þessum síðum. Bókin gerist á einum degi í Dublin svo að verkefnið er áhugavert.

Yngri íslenska höfunda hefi ég nokkuð lesið. Ég tel þá nafna Einar Kárason og Einar Má Guðmundsson bera hæst. Þeir nálgast stundum snilli Laxness. Sturlungu hefi ég haft í seilingarfjarlægð í meira en 30 ár. Hún hefir þann kost yfir flestar bækur að hana má lesa aftur og aftur. Alltaf rekast menn á eitthvað er þeir hafa ekki veitt athygli áður. Líklega mætti helst jafna henni við Biblíuna. Alltaf hefi ég haft hana handbæra á öllum lengri ferðum. Nú er ég svo heppinn að fá að vera í félagsskap fólks er fer einu sinni á ári á Sturlungaslóðir. Stjórnendur hópsins undirbúa ferðina af mikilli kostgæfni. Ekki aðeins kanna þeir leiðina og leita að hófförum frá 13. öld, heldur hafa þeir einnig tal af bændum. Bændur búa oft yfir ótrúlegri þekkingu um atvik og staðhætti úr Sturlungu. Ekki var Skúli bóndi á Svignaskarði í neinum vandræðum með að sýna okkur klettinn, sem Svarthöfði hratt fram af hestinum og fór sjálfur á eftir. Við keyrðum upp með Gljúfurá og Skúli

Ætlunin er að fá lækna til að rita um hugðarefni sín í næstu tölublaðum Læknablaðsins. Hrafnkell riður á vaðið. Læknar eru hvattir til að feta í hans fótspor og senda blaðinu pistil.

Hrafnkell Helgason

Höfundur er lungnalæknir og vann um árabíl á Vífilstöðum.

benti á dranginn austan árinna. Hann er í beina stefnu frá Skógum að Álftártungu en einmitt þar lá leið Svarthöfða. Auðvitað vissi Skúli um rústirnar af bæ Sturlu sagnameistara, en hann bjó um tíma í Svignaskarði og færði bæinn upp á hamrana og þar voru rústirnar. Einnig taldi hann sig vita hvar þessi 100 naut Snorra Sturlusonar urðu úti. En ekki leist mér á er við komum að Álftá. Nú þótti mér höfundur Þórðarsögu kakala bregðast bogalistin. Ekki gat þessi árspræna, naumast í hófskegg, seinkað för manna. En bóndinn á Álftá leysti þetta vandamál að bragði. Hann réði okkur til að skoða Álftá að vetrarlagi í snjóþyngslum, þá myndum við skilja söguna rétt. Þórður kakali var þarna á ferð í lok nóvember 1242 og það var snjór á jörðu.

Sturlunga er líklega til á flestum heimilum á Íslandi. Sigurður Kristjánsson bóksali hóf útgáfu á Íslendingasögunum um aldamótin 1900 og seldi ódyrt. Þá fyrst hafði íslensk alþýða efni á að eignast þær á prenti og þær munu hafa selst vel. Sturlunga var gefin út í þessum flokki og einnig hjá Norðrautgáfunni um miðja síðustu öld. Þetta er sennilega ástæða þess að flestir virðast halda að Sturlunga sé ein af Íslendingasögunum, ef til vill nokkuð skrytinn Íslendingasaga. En það er fjarri lagi. Vissulega er Sturlunga skrifuð á svipuðum tíma og margar Íslendingasögur, það er að segja á ofanverði 13. öld og ekki óhugsandi að einhverjir Sturlunguhöfundar hafi skrifað Íslendingasögur. En sá er reginmunur að Sturlunga er skrifuð af samtíðarmönnum, en höfundar Íslendingasagna eru að lýsa 300 ára gömlum atburðum. Sturlu Þórðarson, höfundur Íslendingasögu í Sturlungusafninu, var sjálfur í Örlygsstaðabardaga, hann var í brúðkaupinu á Flugumýri, þó ekki í brennunni. Hann var viðriðinn marga aðra stórvíðburði á Sturlungaöld. Enginn efast um sannsögli eða hlutleysi hans, hvort sem hann segir frá frændum sínum, vinum eða óvinum. Hann og aðrir höfundar Sturlungusafnsins höfðu og aðgang að skriflegum heimildum. Þórður kakali lét lesa upp rollu langa við hirð Hákonar Noregskonungs um skipti þeirra Sturlunga og

Haukdæla. Við vitum að Þórður Narfason lögmaður á Skarði á Skarðsströnd (d. 1308) setti saman Sturlungusafnið. Hann hafði í fórum sínum margar sögur eftir óþekkta höfunda, auk Íslendingasögu Sturlu Þórðarsonar. Hann bútaði niður þessar sögur og setti saman til að reyna að fá fram rétta tímaröð. Ekki skulum við nú áfellað Þórð blessaðan fyrir þessa meðferð á merktum bókum, allar þessar sögur eru nú glataðar nema Hrafn saga Sveinbjarnarsonar. Frumrit Þórðar er einnig glatað en til eru tvö forn skinnhandrit (frá miðri 14. öld) rituð eftir frumriti Þórðar. Að vísu er hluti þessara tveggja handrita glataður. Árna Magnússyni tókst aðeins að finna 30 blöð af Reykjavíjarbók, líklega voru blöðin um 180 í upphafi. Ekki er kunnugt hvort hann fann einhver blöð í rúmbæli móður Jóns Hreggviðssonar á Rein. Sem betur fer voru eftirrit á pappír gerð af báðum skinnbókunum meðan þær voru að mestu heilar. Skrifarar voru að vísu misgóðir, skutu inn setningum og slepptu öðrum.

Íslendingar ættu að lesa Sturlungu. Fáar þjóðir munu eiga sögu sína frá 13. öld, skráða af samtíðarmönnum. Vissulega er hún ekki auðveld viðureignar í fyrstu. Helst þurfa menn að hafa við höndina svonefnda Lýðveldisútgáfu er kom út 1946 fyrir tilstuðlan Magnúsar dósentis. Þar voru engin smámennti að verki, Jón Jóhannesson, Kristján Eldjárn og Magnús Finnbogason. Formáli prófessors Jóns er ómetanlegur öllum lesendum Sturlungu, þar er dregið saman allt er máli skiptir um ritverkið svo betur verður naumast gert. Þá er þar að finna textaskýringar, ættarskrár, kort og aðrar nytsamar upplýsingar. Því miður hefir þetta gagnmerka rit verið ófánlegt árum saman. Svart á Hvítu gaf út Sturlungusafnið fyrir mörgum árum með líku sniði og þar er einnig að finna margt nytsamlegt til skilnings á Sturlungu.

Að endingu skal þess getið að flestar bækur sem hér eru nefndar eru fengnar að láni hjá þeirri ágætu stofnun Bókasafni Garðabæjar, en þar situr vinsemd og hjálpssemi í fyrirrúmi.

Orlof 2005 – læknar athugið!

Enn lausar vikur í sumar á Alicante.

sjá www.lis.is
undir *Orlofsvefur Lí*